STARI JEZICI

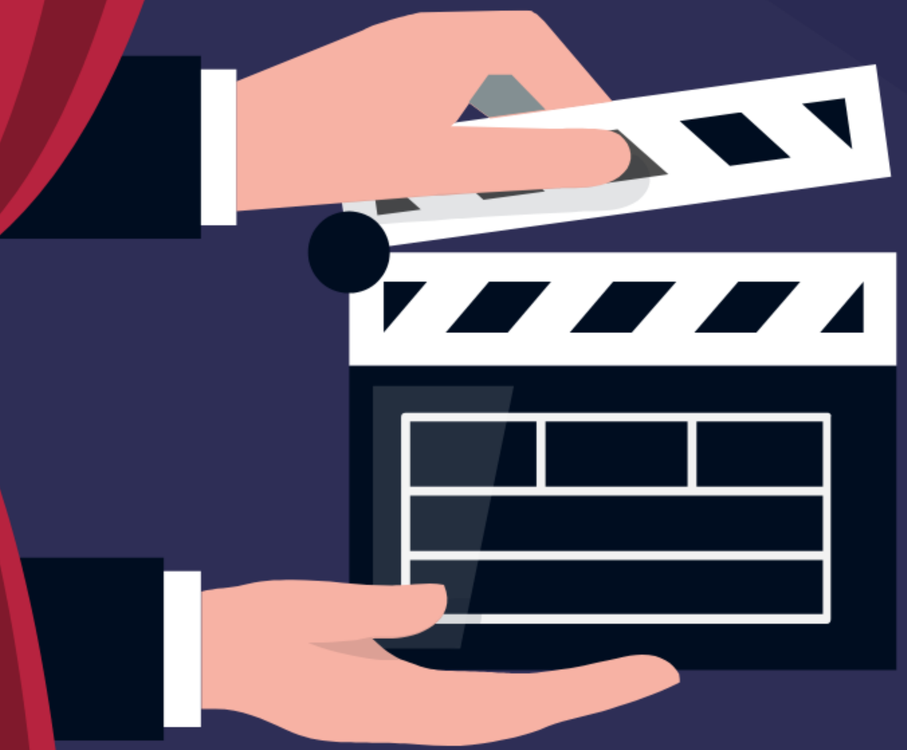
na Netflixu i filmskom platnu

Uvod

- latinski i grčki, ali također starolatinski, staronordijski, ilirski itd.
- također stara pisma, kao što su npr. klinasto ili runsko pismo
- primjeri potiču iz posljednjih desetak godina
- stariji: Pasija (2004, latinski) ili Apokalipto (2006, jukatečki)

- ~~konstruisani jezici (dothraki, na'vi, sindarin, verbis diablo itd.)~~

Indiana Jones

and
the Dial of Destiny

(2023)

»Grafikos«

- linear B
- pismo mikenskog jezika (←15–12. vijek)
- u upotrebi od 15. do 12. vijeka

ko a3 to ne 89 86 e ka se to ne o se pa ...

ko a3 to ne 89 86 e ka se to ne o se pa ...
ko a3 to ne 89 86 e ka se to ne o se pa ...

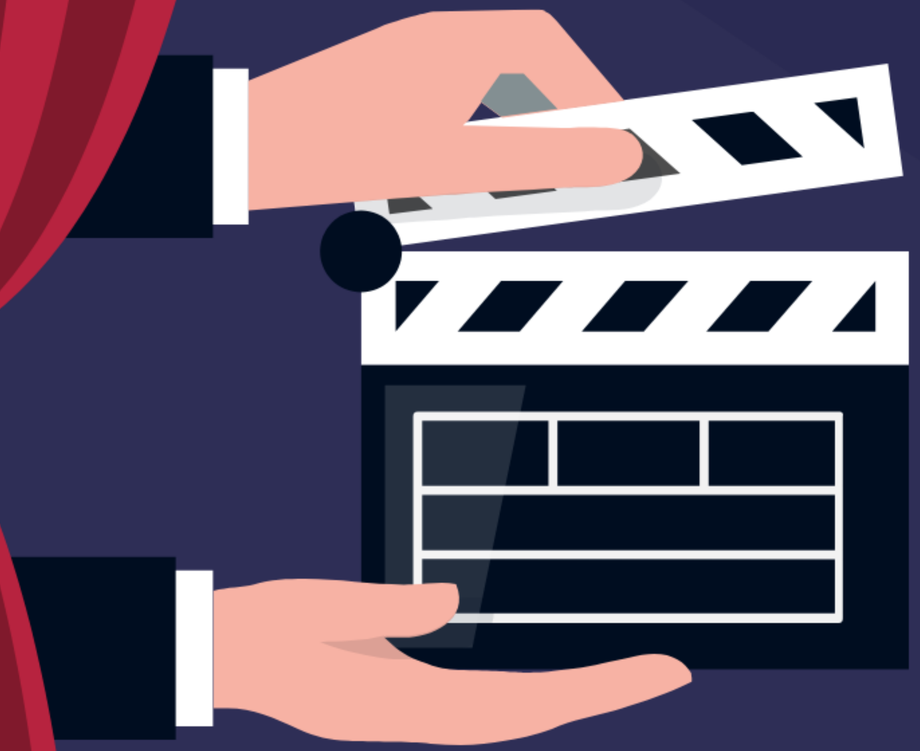
»Grafikos«

🫠

»Grafikos« je napravio Arhimed (←3. v.) , a pisan je linarom B (←15–12. v.)
+ copy-paste

★★★★★

Vikings

Season 04

(2016)

Flokijeva tetovaža

- runsko pismo
- pismo pranordijskog (2–6. vijek) i staronordijskog jezika (7–14. vijek)
- u upotrebi od 2. do 15. vijeka

l u k i u i g i b e s a r u n a R

... b u r s a m e g i n b b b

Flokijeva tetovaža

- luki uigi þesarunaR = stnord. Loki vígi þessar rúnar ‘Loki da posveti ove rune’
- …]rimþursamegin þþþ = stnord. hrímþursa megin þþþ ‘snaga divova od inja’

- podjela na riječi nije konsistentna:
  - ᚦᚿᛋᛅᚱᚢᚾᛅᛦ þesarunaR mjesto ᚦᚿᛋᛅᛦ᛫ᚱᚢᚾᛅᛦ þesaR runaR
  - ᚱᛁᛘᚦᚢᚱᛋᛅᛘᛁᚿᚴ h]rimþursamegin mjesto ᚱᛁᛘᚦᚢᚱᛋᛅ᛫ᛘᛁᚿᚴ h]rimþursa : megin

Flokijeva tetovaža

- rune se dijele na starije (2–8. v.), mlađe (9–11. v.) i srednjovjekovne (12–15. v.)
- radnja serije dešava se u 10. vijeku (naseljavanje Islanda, osvajanje Normandije)

- ᚴᚢᚱᛁ·ᚢᛁᚱᛁ·ᚦᛁᛋᛏᚱᚢᛏᛏᚴ / …]ᚱᛁᛉᚦᚢᚱᛋᛏᛉᛁᚱᛁᚾ:ᚦᚦᚦ = srednjovjekovne rune
- mlađe rune = ᚴᚢᚱᛁ·ᚢᛁᚱᛁ·ᚦᛁᛋᛏᚱᚢᛏᚠᚴ / …]ᚱᛁᛉᚦᚢᚱᛋᛏᛉᛁᚱᛁᚾ:ᚦᚦᚦ

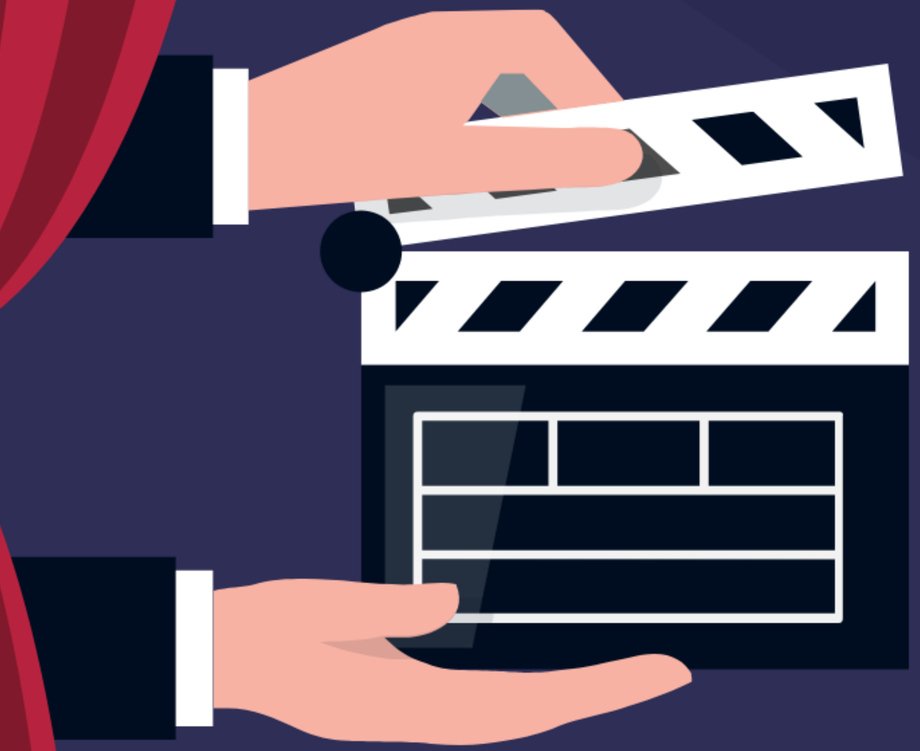
Flokijeva tetovaža

😐

viking iz 10. vijeka sa staronordijskom tetovažom pisanom runama iz 12-15. vijeka

★★★★★

Lucifer

Season 05

(2020)

Luciferov budoar

- staropersijsko klinasto pismo
- pismo staropersijskog jezika (←6–4. vijek)
- u upotrebi od ←6. do 4. vijeka

u da 1 2 1 u fa ku 1 5 1 ka a pa pa ka na mu da 1

? da 1 2 1 u fa ku 1 5 1 ka a pa pa ka na mu da 1
? ku 1 5 1 ka a pa pa ka na mu da 1 ga 2 na ?

? da 1 2 1 u fa ku 1 5 1 ka a pa pa ka na mu da 1
? ku 1 5 1 ka a pa pa ka na mu da 1 ga 2 na ?

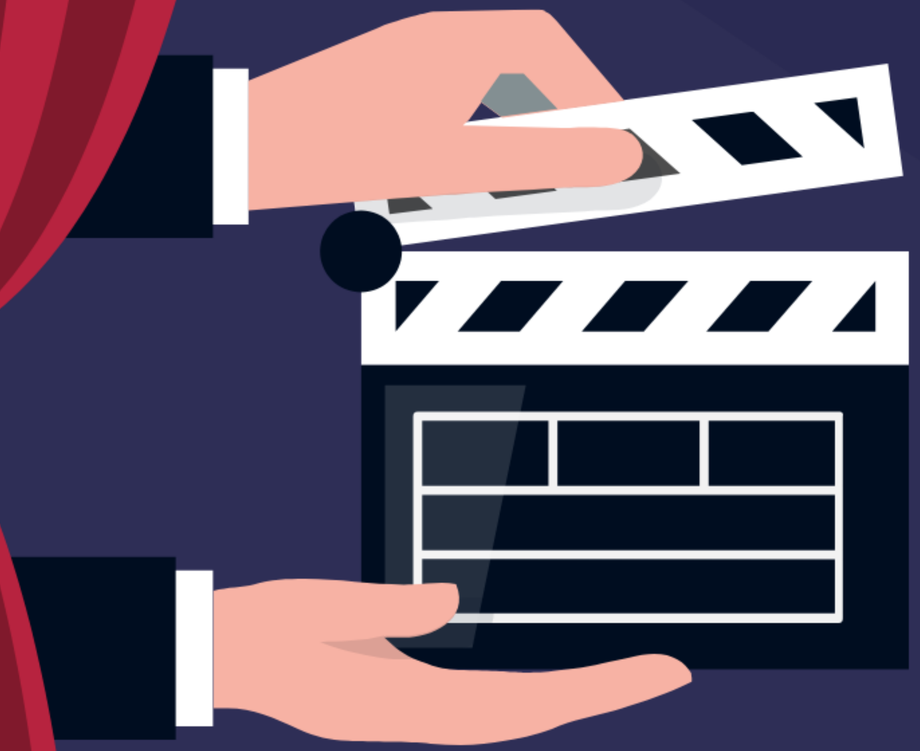
Luciferov budoar

🤦‍♀️

besmisleni natpis na staropersijskom pismu
+ copy-paste

★★★★★

Cursed

(2020)

Ekskalibur

- ogam
- pismo primitivnog irskog (4–6. vijek) i staroirskog jezika (7–9. vijek)
- u upotrebi od 4. do 10. vijeka

CLEDDIS IBREV

Ekskalibur

- CLEDDIS I BREV… = nvelš. cleddyf y bre[nin] ‘mač Kralja’?

- CLEDDIS mjesto CLEDDIV
- [BREV… mjesto [BREN…

- nvelš. cleddyf y brenin (15–20. vijek), ali srvelš. cledyf y brenhin (12–14. vijek)

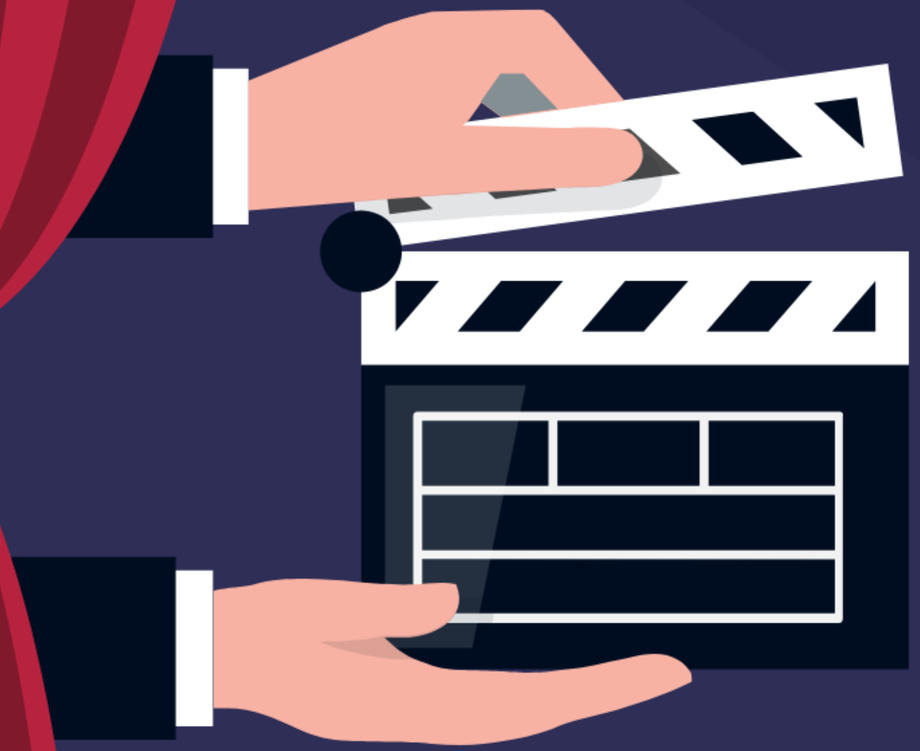
Ekskalibur

😬

drevni britanski mač sa novovelškim natpisom na staroirskoim pismu
+ 2 greške

★☆☆☆☆

Barbaren

(2020)

Caesar sanctae
urbis Romae, Augustus,

novum legatum ad Germaniam misit,

senatorem Publium Quinctilium Varum.

Verstehst du, was er sagt?
– Nein.

Futuite,
belvae istae porro nil tenent.

Varov dolazak

🙄

Rimljani pričaju latinski, a Germani savremeni njemački

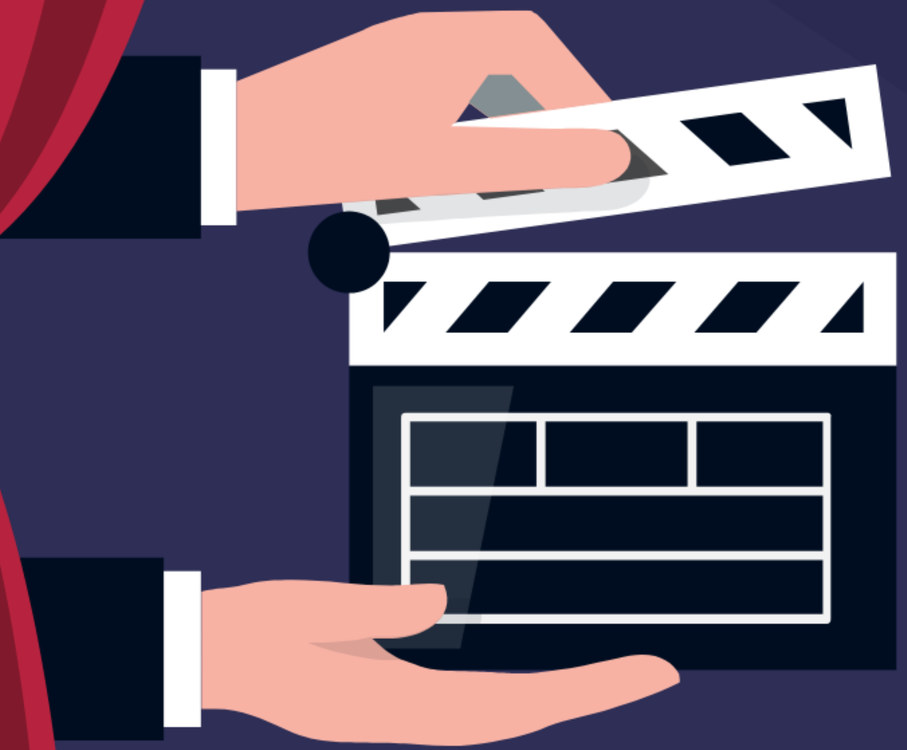
★★★★★

Varov dolazak

- Njem. Verstehst du, was er sagt? > pgerm. *[Waist] þū, hwat iz sagaiþi?

Indiana Jones

and
the Dial of Destiny

(2023)

Κύριε, κύριε..

Δεῖ ἡμᾶς φεύγειν, κύριε.

It’s him.

Πῶς πόρρω ἐλήλουθας;

He’s asking how far we’ve come.

Δύο χιλιάδες χρόνια

Ήλθαμε δύο χιλιάδες χρόνια.

Περιμέναμε να συναντήσουμε…

τον σπουδαίο...

Archimedes.

Nai.

σοι…

ἁπαντᾶν μοι.

Susret sa Arhimedom

😤

Grci pričaju starogrčki dok Indijana Džons natuca novogrčki – zašto?
+ engleski uplivi u izgovoru starogrčkog

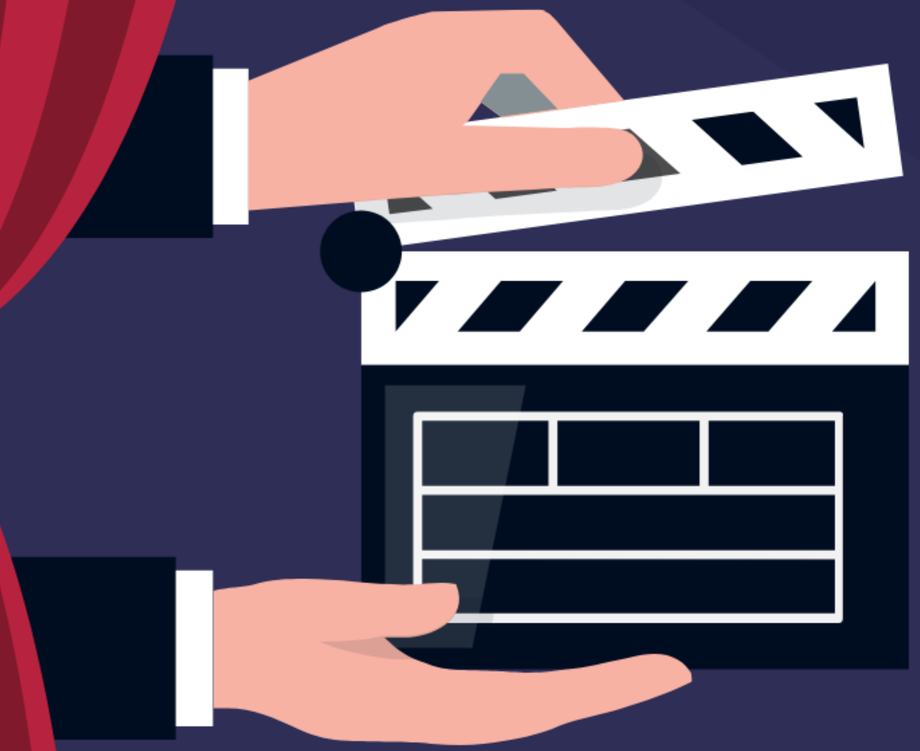
★★★★★

Susret sa Arhimedom

- Engleski uplivi u izgovoru starogrčkog:
  - ἡμᾶς [hə'mas] mjesto [hɛːmâːs]
  - φεύγειν ['pʰjugɪn] mjesto [pʰěugeːn]
  - πόρρω ['paɹoʊ] mjesto [pǒrːɔː]

Romulus

Season 01

(2020)

Quom terslam arteci atque caelom eusiti,

quom rex ombrom ferse ne potis,

ioustom deiuos aimod vertesi.

Dexterad Arcton!

Laevad medies!

Diespiter, folgosis ombrisque deivos!

Sei Numitor rex nostri malom causa esti,

eiod glonge anikesons notions age.

Augurije

- još nema apokope vokala ✅ (up. tremonti, C. Saliare)
  - esti = est, eusiti = urit
- još nema slabljenja neakcentovanih vokala ✅ (up. Manios, F. Praenestina)
  - deivos = deus, vertesi = vertere
- još nema rotacizma ✅ (up. Numasioi, F. Praenestina)
  - eusiti = urit, folgosis = fulguris

Augurije

- još nema pojednostavljenja nekih konsonantskih grupa ✅
  - te**rsl**am = terram, fe**rs**e = ferre, **dl**onge = longe
- još stoji stoji -d u abl.sg. o- i a-osnova ✅ (up. iovestod, L. Niger)
  - animo**d** = animo, laeva**d** = laeva
- gen.pl. o-osnova još uvijek završava na -om ✅ (up. taurom, L. Niger)
  - mal**om** = malorum

Augurije

- već je počela sinkopa neakcentovanih vokala ❌
  - ioustom = iustum, ali iov**e**stod L. Niger
- neakcentovani vokali u srednjim slogovima već su oslabljeni ❌
  - an**i**mod = animo, Diesp**i**ter, treba anamod, Diespater (up. vhevhaked, F. Praen.)
- diftong eu još nije prešao u ou ❌
  - **eu**siti = urit, treba ousiti (up. *neuos > lat. novus, umb. nuvis)

Augurije

- konsonantska grupa ss već je prešla u s ❌ (up. caussa još kod Cicerona)
  - cau**s**a = causa, mjesto caussa

- slijed M̥C- je vokalizovan u oMC mjesto eMC > iMC ❌ (up. endo, Duenos)
  - **om**brom, **om**bris = imbrem, imbris, mjesto embrem, embres

- acc.pl. o-osnova još uvijek glasi -ons ❌ (up. deivos, Duenos)
  - nonti**ons** = nuntios

- negacija je još uvijek ne, mjesto non < ne oinom ❌
  - **ne** potis (esti) = est, bolje bi bilo nei (nei ted endo cosmis virco sied, Duenos)

Augurije

- greške glumaca u izgovoru nekih riječi:

  - notions mjesto no**n**tions (= nuntios)
  - deivos mjesto deivo**n**s (= deos, up. nontions)
  - aimod mjesto a**n**imod (= animo)
  - medíes mjesto me**di**dies (= meridies)
  - ar**t**e**c**i mjecto ar**c**e**t**i (= arcet)
  - fers**e** mjesto fers**i** (= ferre, up. vertesi)
  - a**n**i**k**esons mjesto a**l**i**g**esons (= aligeros)
  - eiod **g**longe mjesto eiod **d**longe (= eo longe)

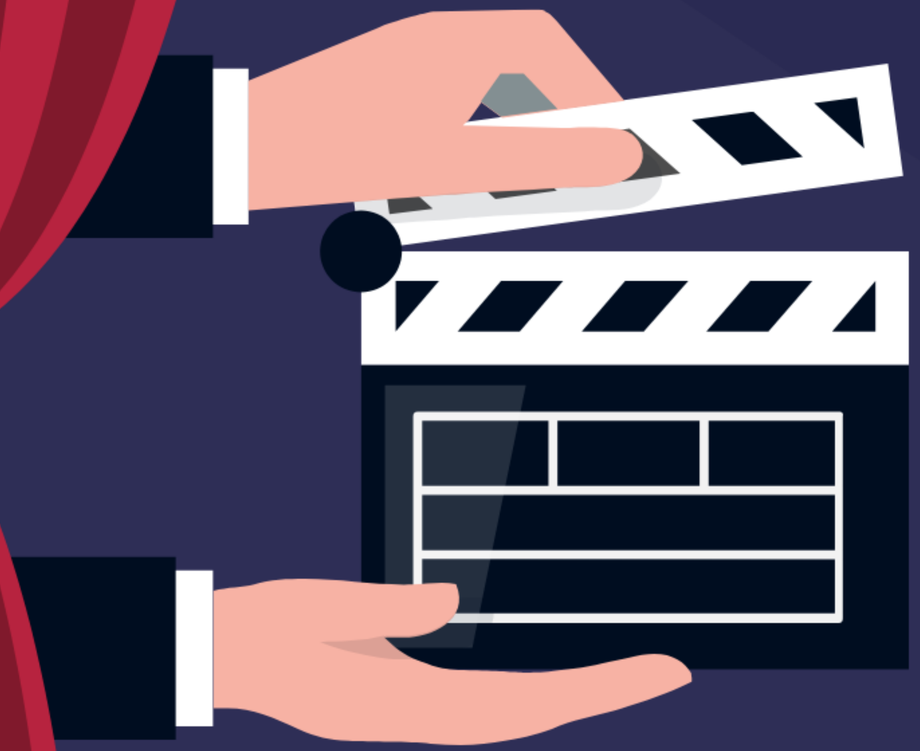
Augurije

💓

Latini pričaju koliko-toliko solidnom starolatinskom,
uz nekolike greške rekonstrukciji i izgovoru

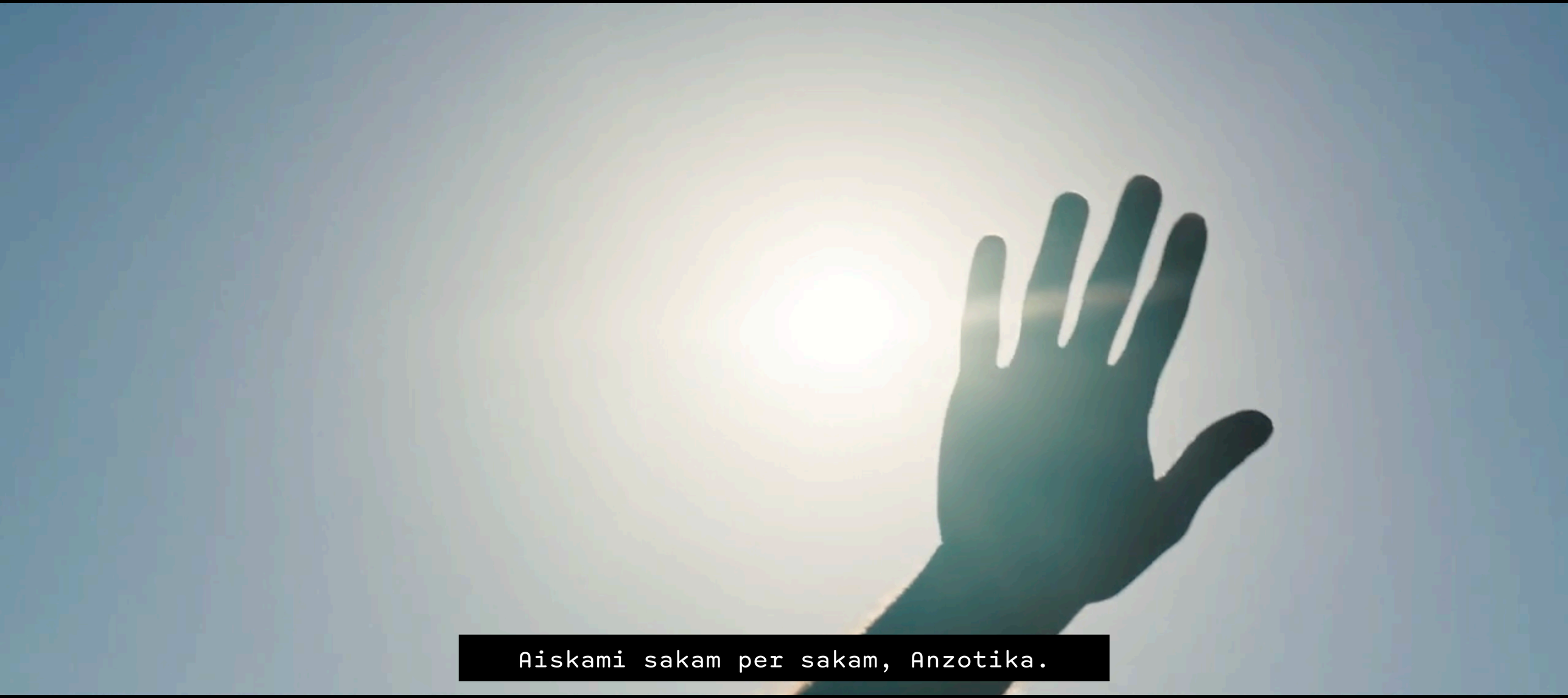
★★★★★

Illyricum

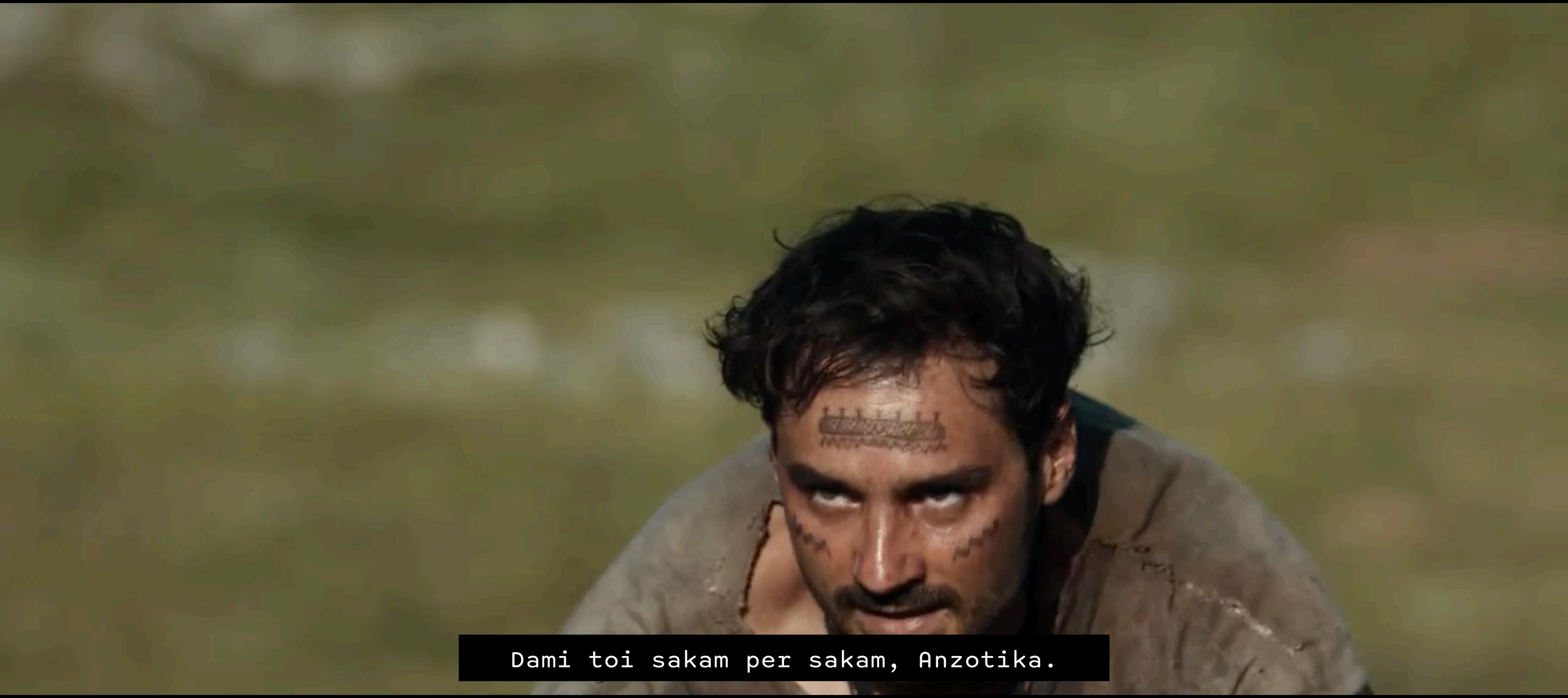
(2022)

Aiskami sakam per sakam, Anzotika.

Pretsami me videnija, Anzotika.

Antros per antros, astos per astos.

Dzi per dzi,
jekaram per jekaram

Dami toi sakam per sakam, Anzotika.

Volsov zavjet

- ilirski:
  - 4 glose: Δευάδαι ‘satiri’, ῥινός ‘magla’, sabaia ‘pivo’, sybina ‘koplje’
  - 60+ pozajmljenica: lat. Barium ‘Bar’, Risinium ‘Risan’, sh. vatra, balega, blavor itd.
  - 100+ ličnih imena: Βάρδυλλις, Clevatus, Gentius, Teuta

Volsov zavjet

- kontrukcija ilirskog oslanja se na albanski ✅
  - »ilir« sakas ‘krv’, alb. gjak ‘krv’ < pie. *sok^{w}os ‘sok’, ne pie. *kruh$_2$- ‘krv’
  - »ilir« 1sg them praes -ami, alb. -onj < pie. *-o-mi, ne -o-h$_2$
- no, konstruisani ilirski nije prosto praalbanski ✅
  - »ilir« me < pie. *h$_1$me (= grč. ἐμέ) –– alb. më < pie. *h$_1$mēm (= stind. mām)
  - »ilir« vid- < pie. *uid ‘vidjeti’ –– alb. shoh < pie. *sek^{w}- ‘pratiti’ (= lat. sequor)

Volsov zavjet

- glumci unose greške u izgovoru nekih riječi ❌
  - »ilir« dzi mjesto tsi ‘oko’ (Matasović 2022) < pie. *$h_3ek^wih_1$ ‘oči’
- neki konstruisani ishodi ne slažu se sa dokumentovanim ❌
  - »ilir« dze ‘i’ < pie. *ǵe —– ilir. Ris-inium ‘Risan’ < pie. *Hreǵ-
  - »ilir« tsi ‘oko’, sa a-aferezom i palatalizacijom —– ilir. Argaona, Ulcinium ‘Ulcinj’

Volsov zavjet

❤️

Iliri pričaju na dobro konstruisanom ilirskom,
uz manje greške u rekonstrukciji i izgovoru.

★★★★★

Za kraj

Zaključak

»Grafikos«	★★★★★
Flokijeva tetovaža	★★★★★
Luciferov budoar	★★★★★
Ekskalibur	★★★★★
Varov dolazak	★★★★★
Susret sa Arhimedom	★★★★★
Augurije	★★★★★
Volsov zavjet	★★★★★

Zaključak

- greške u pismu:
  - pismo je autentično, ali ne odgovara vremnu radnje
    - »Grafikos«, Flokijeva tetovaža
  - pismo je autentično, ali na njemu ne piše ništa
    - »Grafikos», Luciferov budoar
  - pismo nije autentično
    - Ekskalibur

Zaključak

- greške u jeziku:
  - jezik je autentičan, ali ne i izgovor
    - Susret sa Arhimedom
  - jezik je autentičan, ali glumci unose greške
    - Augurije, Volsov zavjet
  - jezik nije autentičan
    - Varov dolazak

Zaključak

- važno je da jezici i pisma budu smješteni u ispravan istorijski i lingvistički kontekst

Zaključak

- uskoro u knjižarama pored vas!

Лигорио, Орсат. *Преглед индоевропских језика*. Београд: Филозофски факултет – Библос, 2024.

★★★★★

Kraj!

Hvala na pažnji <3

